

УДОСКОНАЛЕННЯ НОМЕНКЛАТУРИ СТАТЕЙ КАЛЬКУЛЯЦІЇ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

© Когут У.І., 2006

Досліджено існуючу номенклатуру статей калькуляції витрат. Уточнено поняття собівартість реалізованої продукції та перелік витрат у межах цієї номенклатури. Прокласифіковано витрати на виробництво залежно від значення у виробництві.

In the article it is investigated the existent nomenclature of the articles of calculation of charges. It is specified a concept of cost of goods sold and list of charges within the limits of this nomenclature. It is classified the charges on production depending on a role in the process of production.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Економічно обґрунтована класифікація витрат має велике значення для здійснення планування, організування, контролювання, обліку, аналізу та для ефективного управління виробничо-господарськими витратами і в сучасний період є особливо необхідною. Важливе місце в плануванні та обліку витрат займає класифікація витрат за економічними елементами та за статтями калькуляції. Групування витрат за статтями калькуляції дає змогу встановлювати призначення витрат, визначати вплив кожної статті витрат на собівартість продукції, а також встановлювати напрями зниження витрат виробництва, дає можливість менеджерам контролювати виконання планів з собівартості продукції не тільки загалом по підприємству, але і по кожному цеху, дільниці, конкретному виробу і певному виду витрат. Наведена класифікація витрат за статтями калькуляції, на думку деяких авторів, має недоліки. Недоліки існуючої класифікації витрат полягають у тому, що ця класифікація не враховує належно призначення і функціональну роль окремих видів витрат, не передбачає їх узагальнення за значенням у процесі виробництва, що безпосередньо визначає виробничий процес. Групування витрат необхідно будувати так, щоб воно відображало не лише розміри певних видів витрат, але передусім, охоплювало вартісний обсяг споживання конкретних видів ресурсів.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. З переходом економіки України на ринкові відносини в технології і організації виробництва промислових підприємств відбулись великі зміни, які вимагають вирішення багатьох важливих питань, що стосуються системи калькулювання собівартості продукції.

Для розрахунку загальної суми (кошторису) витрат та визначення потреби підприємства в грошових та інших видах ресурсів використовують класифікацію витрат за економічними елементами.

Згідно з Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) затвердженими Наказом № 47, витрати за економічними елементами поділяють на такі види [2]:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

Витрати на виробництво за економічними елементами також групуються: [5, ст. 76]:

- сировина, основні матеріали (за винятком відходів), купівельні вироби, напівфабрикати, вироби з кооперації;
- допоміжні матеріали;

- паливо зі сторони;
- заробітна плата (основна і додаткова) ПВП;
- електроенергія зі сторони;
- відрахування на соцстрах;
- амортизація ОВФ;
- інші витрати.

В будь-якому кошторисі велике значення для аналізу господарської діяльності має поділ витрат за калькуляційними статтями. Під час виділення статей і субстатей витрат рекомендується враховувати ступінь еластичності витрат, вид і ціль понесення витрат, спосіб планування (лімітування), а також значення цієї частини витрат [1, ст. 182].

Згідно з вищенаведеними Методичними рекомендаціями витрати, пов'язані з виробництвом продукції (робіт, послуг), групують за статтями калькуляції [2]:

- 1) сировина та матеріали;
- 2) купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств та організацій;
- 3) паливо й енергія на технологічні цілі;
- 4) зворотні відходи (вираховуються);
- 5) основна заробітна плата;
- 6) додаткова заробітна плата;
- 7) відрахування на соціальне страхування;
- 8) витрати на утримання та експлуатацію устаткування;
- 9) загальновиробничі витрати;
- 10) втрати від браку;
- 11) інші виробничі витрати.

Номенклатура статей калькуляції в Методичних рекомендаціях має істотні відмінності від раніше існуючої номенклатури статей калькуляції, яку наводили в Типовому положенні з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості. Зокрема у першій відсутні такі статті витрат, як: витрати, пов'язані з підготовкою та освоєнням виробництва продукції; відшкодування зносу спеціальних інструментів і пристроїв цільового призначення та інші спеціальні витрати; загальногосподарські витрати, супутня продукція, позавиробничі (комерційні) витрати, що існували у номенклатурі статей калькуляції Типового положення. Натомість в Методичних рекомендаціях існують адміністративні витрати, до яких належать такі загальногосподарські витрати, що спрямовані на обслуговування і управління підприємством. Згідно з цими рекомендаціями ці витрати не входять до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

За результатами досліджень складу комплексних статей калькуляції витрат, а саме: загально-виробничих, загальногосподарських витрат, які наводились у Типовому положенні та загально-виробничих витрат, що наведені у Методичних рекомендаціях, а також адміністративних витрат, встановлено істотні відмінності між ними. Значно змінився склад загально-виробничих витрат.

Відповідно до п. 257 Методичних рекомендацій до статті калькуляції “Загально-виробничі витрати” належать [2]:

- 1) витрати на управління виробництвом;
- 2) амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів загальновиробничого призначення;
- 3) амортизація нематеріальних активів загальновиробничого призначення;
- 4) сума сплачених орендарем платежів за користування наданими в оренду основними засобами, іншими необоротними матеріальними активами та нематеріальними активами загальновиробничого призначення;
- 5) витрати некапітального характеру, пов'язані з удосконаленням технологій та організацією виробництва, поліпшенням якості продукції тощо;
- 6) витрати на обслуговування виробничого процесу;

- 7) витрати на охорону праці;
- 8) витрати на пожежну і сторожову охорону цеху, дільниці;
- 9) плата за використання та обслуговування засобів сигналізації за надані для виробничих потреб послуги телефонного зв'язку;
- 10) податки, збори та інші обов'язкові платежі, безпосередньо пов'язані з виробничим процесом;
- 11) місцеві податки і збори;
- 12) витрати, пов'язані з утриманням та експлуатацією фондів природоохоронного призначення;
- 13) витрати на перевезення працівників виробничих підрозділів до місця роботи і назад у напрямках, що не обслуговуються пасажирським транспортом загального користування;
- 14) витрати, пов'язані з виконанням робіт вахтовим методом, передбачені законодавством;
- 15) витрати на виплату надбавок до заробітної плати працівникам цеху, постійна робота яких відбувається у дорозі або має роз'їзний характер;
- 16) платежі зі страхування ризиків цивільної відповідальності, пов'язаної з експлуатацією транспортних засобів, що перебувають у складі виробничих фондів загально-виробничого призначення;
- 17) відрахування на створення резервного фонду для забезпечення гарантійних зобов'язань на проведення гарантійних ремонтів проданої продукції;
- 18) витрати цеху, пов'язані з професійною підготовкою або перепідготовкою працівників, пов'язаних з виробничою діяльністю;
- 19) витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень;
- 20) компенсація робітникам за використання для потреб виробництва власного інструменту і особистого транспорту;
- 21) суми вихідної допомоги, передбачені чинним законодавством, працівникам, пов'язаним з виробничою діяльністю;
- 22) суми матеріальної допомоги (премій, заохочень) працівникам, зайнятим у виробництві продукції, які не можна безпосередньо зарахувати до конкретного об'єкта витрат, працівникам апарату управління цехами тощо, а також загально-виробничому персоналу;
- 23) інші витрати цеху, дільниці.

У цю статтю калькуляції зарахована частина витрат, що належали до загально-виробничих, та частина витрат, що належали до загальногосподарських у Типовому положенні. Зокрема у цю статтю увійшли: витрати на обслуговування виробничого процесу; витрати на пожежну і сторожову охорону; поточні витрати, пов'язані з утриманням та експлуатацією фондів природоохоронного призначення; витрати, пов'язані з управлінням виробництвом; витрати на перевезення працівників виробничих підрозділів до місця роботи і назад у напрямках, що не обслуговуються пасажирським транспортом загального користування; додаткові витрати, пов'язані з виконанням робіт вахтовим методом; витрати на повне відновлення основних фондів (ОФ) у вигляді амортизаційних відрахувань від вартості ОФ; сума сплачених орендарем процентів за користування наданими в оперативну та фінансову оренду ОФ; податки, збори та інші обов'язкові платежі, передбачені законодавством, які у Типовому положенні належали до загальногосподарських витрат.

Частина витрат, які входили до складу загально-виробничих витрат у Типовому положенні, а саме: платежі з обов'язкового страхування майна цехів та окремих категорій працівників; знос малоцінних і швидкозношуваних предметів у Методичних рекомендаціях виключені зі складу цих витрат.

Частина загальногосподарських витрат Типового положення, у Методичних рекомендаціях зараховані до адміністративних витрат, а саме: витрати на службові відрядження у межах норм, передбачених законодавством; витрати, пов'язані з підготовкою і перепідготовкою кадрів; витрати, пов'язані з набором робочої сили, передбачені законодавством; платежі з обов'язкового страхування майна підприємства; витрати, пов'язані з оплатою послуг комерційних банків та інших

кредитно-фінансових установ; витрати на оприлюднення річного звіту про фінансовий стан підприємств у засобах масової інформації, якщо це передбачено законодавством; вартість безкоштовно наданих працівникам окремих галузей народного господарства комунальних послуг, житла.

Не увійшли ні до складу загальновиробничих витрат, ані до складу адміністративних витрат Методичних рекомендацій платежі з обов'язкового страхування окремих категорій працівників; витрати на сплату процентів за фінансовими кредитами, одержаними для поповнення власних обігових коштів, а також для придбання ОВФ і нематеріальних активів для поточної виробничої діяльності; витрати на утримання приміщень, що надаються безоплатно підприємствам громадського харчування або використовуються підприємствами самостійно для обслуговування працівників; нарахування на заробітну плату і авторські винагороди творчих працівників, які належали у Типовому положенні до загальногосподарських витрат.

Відповідно до Методичних рекомендацій та П(С)БО 16 "Витрати" до адміністративних витрат належать такі загальногосподарські витрати, що спрямовані на обслуговування і управління підприємством [2, 6].

Таблиця 1

Склад адміністративних витрат у Методичних рекомендаціях та П(С)БО 16 "Витрати"

Назва літературного джерела	
Методичні рекомендації	П(С)БО 16 "Витрати"
Перелік адміністративних витрат	
1) витрати, пов'язані з управлінням підприємством; 2) витрати на утримання та обслуговування основних засобів, інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського призначення; 3) витрати на обслуговування виробничого процесу; 4) податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі, встановлені законом України "Про систему оподаткування"; 5) витрати, пов'язані з професійною підготовкою або перепідготовкою працівників апарату управління та іншого загальногосподарського персоналу; 6) інші витрати загальногосподарського призначення	1) загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо); 2) витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу; 3) витрати на утримання ОЗ, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона); 4) винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо); 5) витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні тощо); 6) амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання; 7) витрати на врегулювання спорів у судових органах; 8) податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг); 9) плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків; 10) інші витрати загальногосподарського призначення

До інших витрат загальногосподарського призначення належать виплати на відшкодування заробітку та інших витрат у випадках завданого каліцтва або іншого ушкодження здоров'я працівників апарату управління та іншого загальногосподарського персоналу, виплата звільненим працівникам вихідної допомоги тощо.

З табл. 1 очевидна розбіжність між переліком витрат, що входять до адміністративних витрат у Методичних рекомендаціях, та переліком адміністративних витрат у П(С)БО 16 “Витрати”. Такі складові адміністративних витрат у П(С)БО 16 “Витрати” як загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо); витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу; винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо); витрати на зв’язок (поштові, телеграфні, телефонні тощо); витрати на врегулювання спорів у судових органах; плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків належать до витрат, пов’язаних з управлінням підприємством адміністративних витрат Методичних рекомендацій. Витрати на обслуговування виробничого процесу та витрати, пов’язані з професійною підготовкою або перепідготовкою працівників апарату управління та іншого загальногосподарського персоналу в складі адміністративних витрат у П(С)БО 16 “Витрати” відсутні.

Щодо збутових витрат, наведених у Методичних рекомендаціях та у П(С)БО 16 “Витрати”, то між ними, як і між адміністративними витратами, існують деякі розбіжності, а саме: витрати на утримання підрозділів підприємства, що пов’язані зі збутом продукції; витрати, пов’язані з забезпеченням правил техніки безпеки та охорони праці; витрати на зберігання, навантаження, розвантаження продукції; податки та збори, встановлені законодавством України, що наведені у Методичних рекомендаціях, у П(С)БО 16 „Витрати” – відсутні. Натомість у П(С)БО 16 „Витрати” є витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства, та витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів (філій) підприємства, яких немає в складі збутових витрат у Методичних рекомендаціях.

Цілі статті. Основними цілями статті є дослідження системи калькулювання собівартості продукції, існуючої номенклатури статей калькуляції витрат з метою удосконалення систем планування та обліку витрат для цілей управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Собівартість продукції має важливе значення у виробничій діяльності підприємств, розвитку галузей і всього народного господарства. Вона відображає, наскільки ефективно використовуються засоби праці, предмети праці і сама праця під час виготовлення продукції. Від частки зниження собівартості залежить величина прибутку, а також розміри фондів економічного стимулювання [5, ст. 76].

Собівартість – це поточні затрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції, виражені в грошовій формі. Виробнича собівартість – загальні витрати підприємства на виробництво продукції. Повна (комерційна) собівартість об’єднує витрати на виробництво і збут продукції. До неї входять виробнича собівартість і позавиробничі витрати [5].

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат [6].

Згідно з Методичними рекомендаціями та П(С)БО 16 “Витрати” витрати, пов’язані з операційною діяльністю, які не входять до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. До витрат на збут належать витрати, пов’язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг) [2, 6].

Виключення адміністративних витрат з собівартості реалізованої продукції призводить до необґрунтованого її заниження і підвищення рентабельності виробництва. Наведена в Методичних рекомендаціях номенклатура статей калькуляції витрат знову ж таки не відповідає аналітичним цілям в управлінському процесі.

Під собівартістю прийнято розуміти виражену у грошовій формі суму витрат підприємства на придбання, виробництво та реалізацію продукції, товарів, робіт і послуг. Це так звана повна собівартість, що об’єднує всі витрати на виробництво продукції, продаж товарів, виконання робіт і надання послуг. Порівняння повної собівартості з доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) дає валовий прибуток від реалізації [7, ст. 3].

Класифікація витрат залежно від значення в виробництві для виробничої собівартості

Складові витрат			
На забезпечення виробництва	На виробничий процес	На обслуговування виробництва	На управління виробництвом
<p>Основна та додаткова заробітна плата; відрахування на соціальне страхування; витрати на утримання та експлуатацію устаткування;</p> <p>амортизація основних виробничих фондів (ОВФ) та нематеріальних активів загальновиробничого призначення; орендна плата за користування ОВФ та нематеріальними активами загально-виробничого призначення;</p> <p>витрати некапітального характеру, пов'язані з удосконаленням технологій та організацією виробництва, поліпшенням якості продукції тощо;</p> <p>витрати на охорону праці;</p> <p>витрати на пожежну і сторожову охорону цеху, дільниці;</p> <p>плата за використання та обслуговування засобів сигналізації за надані для виробничих потреб послуги телефонного зв'язку;</p> <p>витрати на перевезення працівників виробничих підрозділів до місця роботи і назад у напрямках, що не обслуговуються пасажирським транспортом загального користування;</p> <p>витрати на виплату надбавок до заробітної плати працівникам цеху, постійна робота яких проходить у дорозі або має роз'їзний характер;</p> <p>витрати цеху, пов'язані з професійною підготовкою або перепідготовкою працівників, пов'язаних з виробничою діяльністю;</p> <p>витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень;</p> <p>компенсація робітникам за використання для потреб виробництва власного інструменту і особистого транспорту;</p> <p>суми вихідної допомоги, передбачені чинним законодавством, працівникам, пов'язаним з виробничою діяльністю;</p> <p>суми матеріальної допомоги (премій, заохочень) працівникам, зайнятим у виробництві продукції, які не можна безпосередньо віднести до конкретного об'єкта витрат, працівникам апарату управління цехами тощо, а також загальновиробничому персоналу;</p> <p>витрати на забезпечення виробництва сировиною, матеріалами, паливом, енергією, інструментом, пристроями та іншими засобами і предметами праці;</p> <p>витрати, пов'язані з утриманням та експлуатацією фондів природоохоронного призначення</p>	<p>Витрати на сировину та матеріали;</p> <p>купівельні напів-фабрикати та комплектуючі вироби, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств та організацій;</p> <p>паливо й енергія на технологічні цілі;</p> <p>витрати, пов'язані з виконанням робіт вахтовим методом, передбачені законодавством;</p> <p>відрахування на створення резервного фонду для забезпечення гарантійних зобов'язань на проведення гарантійних ремонтів проданої продукції технологічні втрати від браку</p>	<p>Витрати на транспортне обслуговування, яке включає витрати на утримання та експлуатацію автотранспорту загальновиробничого призначення;</p> <p>на утримання та експлуатацію, технічний огляд та технічне обслуговування основних засобів, інших необоротних матеріальних активів загально-виробничого призначення, у т.ч. взятих у тимчасове користування за угодами оперативного лізингу;</p> <p>на проведення ремонтів, які здійснюються для підтримання в робочому стані та одержання первинно очікуваних економічних вигод від використання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів загально-виробничого призначення;</p> <p>витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції (робіт, послуг);</p> <p>на утримання загально-виробничого персоналу, зайнятого обслуговуванням виробничого процесу;</p> <p>платежі зі страхування ризиків цивільної відповідальності, пов'язаної з експлуатацією транспортних засобів, що перебувають у складі виробничих фондів загально-виробничого призначення</p>	<p>Витрати на утримання працівників апарату управління виробництвом (цехами, дільницями тощо);</p> <p>на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць;</p> <p>на придбання спеціалізованої літератури для інформаційного забезпечення виробничої діяльності цеху, дільниці тощо;</p> <p>на сплату послуг за участь у семінарах, що проводяться з метою підвищення професійного рівня робітників, зайнятих виробництвом продукції (робіт, послуг), які перебувають у трудових відносинах з підприємством</p>

З вищенаведеного випливає, що собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – це загальні витрати підприємства, пов'язані з виробництвом та реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг), яка була реалізована протягом певного звітного періоду, що і є повною собівартістю продукції (товарів, робіт, послуг). Отже, повна собівартість об'єднує виробничу собівартість, адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати.

Поряд з тим, до адміністративних витрат входять витрати на обслуговування виробничого процесу, які містять витрати на придбання сировини, матеріалів, палива, енергії, інструментів, пристроїв та інших засобів і предметів праці, зокрема: на оплату праці працівників, зайнятих придбанням сировини, матеріалів, палива тощо; відрахування на соціальні заходи; витрати матеріалів, палива; оплата послуг сторонніх підприємств; інші витрати. Витрати на обслуговування виробничого процесу в Типовому положенні включали та включають у П(С)БО 16 “Витрати” до загальновиробничих витрат. Виникає запитання, як можна витрати, які безпосередньо пов'язані з виробничим процесом, зараховувати до витрат, що не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Тому автором запропоновано витрати на обслуговування виробничого процесу не зараховувати до складу адміністративних витрат, а включати їх лише до загальновиробничих витрат.

Витрати на організацію прийомів, презентацій і свят, придбання і розповсюдження подарунків, а також безоплатне роздавання зразків товарів або безоплатне надання послуг (виконання робіт) з рекламними цілями, які входять до витрат, пов'язаних з управлінням підприємством статті калькуляції “Адміністративні витрати” Методичних рекомендації доцільно зарахувати до статті калькуляції “Витрати на збут” до складу витрат на проведення передпродажних та рекламних заходів та на дослідження ринку (маркетингу) стосовно товарів (робіт, послуг), що їх продає підприємство з метою достовірнішого обліку, оцінювання рівня та ефективності збутових витрат.

Під час реформування вітчизняної економіки та запровадження ринкових принципів господарювання витрати стають одним із найважливіших об'єктів аналізу, оскільки кожне підприємство прагне досягти своєї глобальної мети – максимізації прибутку. Щоб одержати для аналізу повну і достовірну інформацію про витрати за всіма аспектами господарювання, необхідно відповідно організувати систему обліку виробничих витрат. Важливою передумовою раціональної організації облікового процесу, а значить забезпечення фінансової стабільності, конкурентоспроможності й економічного розвитку підприємства є розуміння економічної природи витрат, яке має базуватися на науково обґрунтованій класифікації витрат [4, ст. 21].

Класифікація витрат залежно від значення в виробництві слугуватиме для визначення впливу кожної складової витрат на собівартість продукції загалом та питомої ваги кожної із них на собівартість одиниці продукції, а також буде інформаційною базою для знаходження резервів зниження собівартості продукції, оскільки відобразатиме не лише розміри певних видів витрат, але й їх економічний зміст та обґрунтоване значення у виробництві.

Висновки. Важливе місце в плануванні та обліку витрат займає класифікація витрат за економічними елементами та статтями калькуляції. Групування витрат за статтями калькуляції дає змогу встановлювати призначення витрат, визначати вплив кожної статті витрат на собівартість продукції, а також встановлювати напрями зниження витрат виробництва, дає можливість менеджерам контролювати виконання планів з собівартості продукції не тільки загалом по підприємству, але і по кожному цеху, дільниці, конкретному виробу і певному виду витрат. Економічно обґрунтоване зарахування витрат до тієї чи іншої статті калькуляції витрат слугує надійною базою для нормування, планування, обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, а також для аналізу і контролювання витрат. Отже, класифікація витрат за статтями калькуляції, в основі якої лежить номенклатура статей витрат, має велике значення для ефективного управління виробничо-господарськими витратами і в сучасний період є особливо необхідною. Запропоновану у статті класифікацію витрат залежно від значення в виробництві доцільно застосувати для розрахунку питомої ваги та визначення впливу кожної складової витрат на собівартість продукції з метою знаходження резервів зниження собівартості продукції.

1. Яругова А. *Управленческий учет: опыт экономически развитых стран* // Пер. с польск. Предисловие Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 240 с. 2. Наказ № 47 від 02.02.2001 Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг). 3. Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 1996 р. № 473. 4. Коцкулич Т.Я. Класифікація витрат як основа раціональної побудови обліку і калькулювання собівартості будівництва свердловин на нафту і газ. *Нафтова і газова промисловість. Науково-виробнич. журн.* – К.: УНГА, 5 (223) вересень-жовтень 2005. – 64 с. 5. *Економіка та менеджмент: Навч. посібник.* – Львів: Держ. ун-т “Львівська політехніка”, 1996. – 828 с. 6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 (П(С)БО 16) “Витрати”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. 7. *Податки та бухгалтерський облік “Калькулювання собівартості”*: Інформаційно-аналітична газета. / За ред. О. Голенко. – Харків: Видавничо-консалтингова корпорація “Фактор”, 27 лютого 2006 / № 2 (134). – 72 с.

УДК 339.13:331.5

С.В. Корягіна

Національний університет “Львівська політехніка”

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ ПЕРСОНАЛЬНОГО ПРОДАЖУ

© Корягіна С.В., 2006

Розглянуто сучасні системи оплати праці працівників персонального продажу. Досліджено та проаналізовано структуру двох підходів до оплати праці працівників персонального продажу: на основі виплати комісійних та зі застосуванням багаторівневого маркетингу, наведено їх порівняльну оцінку.

The modern systems of payment of workers' labour of the personal sale are considered. It is investigated and analyzed the structure of two approaches of payment of workers' labour of the personal sale: on the basis of payment of commissions and with the use of the multilevel marketing, their comparative estimation is given.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. За сучасних умов господарювання для реалізації та досягнення цілей підприємства важливо не лише виробляти досконалий товар, встановлювати прийнятні ціни, вдало обирати систему розподілу, але й мати ефективну систему комунікацій зі споживачами. Сьогодні підприємства, просуваючи свою продукцію на цільові ринки, мають у розпорядженні різноманітні інструменти впливу на споживача, до яких належать, передусім, такі відомі елементи комплексу просування, як реклама, персональний продаж, стимулювання збуту, зв'язки з громадськістю та прямий маркетинг. Кожне підприємство визначає для себе пріоритетні елементи просування, які значною мірою сприятимуть досягненню результативності його господарської діяльності.

Поширено розповсюдженим елементом комплексу комунікацій стає сьогодні персональний продаж – вид просування, що передбачає особистий контакт продавця з одним або кількома покупцями з метою продажу товару та налагодження тривалих стосунків з клієнтами [1, с.409]. Хоча вважається, що персональний продаж є однією з найефективніших форм просування товарів промислового призначення, однак на практиці ми бачимо, що він може мати провідне значення у комплексі просування багатьох споживчих товарів. Яскравий приклад тому — продаж товарів таких косметичних компаній, як “Оріфлейм”, “Ейвон”, “Мері Кей”, “Фаберлік” тощо. Багато інших підприємств у сфері споживчих товарів також обирають сьогодні персональний продаж за основу своєї системи збуту. Поширеним є також використання такої сучасної технології персонального продажу як багаторівневий маркетинг (багаторівневий продаж), який становить систему незалежних продавців, які охоплюють мережею персонального продажу великі ділянки ринку і працюють на комісійних засадах [1, с.450]. Одним з основних управлінських рішень з персонального продажу